

TÜRKİYE PETROL PİYASALARINA FİYAT YÖNÜ İLE YAPILAN MÜDAHALE VE SONUÇLARI

Petrol Sanayi Derneği

21 Temmuz 2009, İstanbul

SUNUŞ

- Türkiye Petrol Piyasası
- Serbest Piyasa Süreci ve Türkiye'ye Kazandırdıkları
- Akaryakıt Dağıtım Zinciri; Fiyat Oluşumuna Etken Olan Unsurlar
- Avrupa Petrol Piyasaları ile Farklılıklarımız
- Serbest Piyasa Sürecine Fiyat Yönü ile Müdahale ve Sonuçları

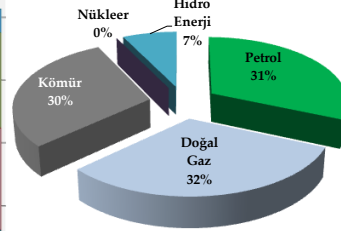
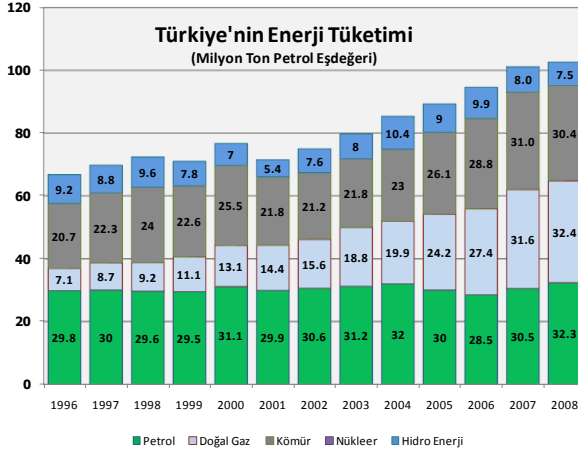
Türkiye'nin Enerji İhtiyacı ve Petrolün Yeri

PETDER
PETROL SANAYİ DERNEĞİ

Türkiye Birincil Enerji Tüketimi

(Milyon Ton Ham Petrol Eşdeğeri)

2008 Yılında Enerji Türlerinin
Toplam Tüketimdeki Payı (%)

Son yıllarda doğal gazın enerji tüketimindeki payı artarak 2007 yılında petrolün üzerine çıkmıştır.

Kaynak: BP Statistical Review

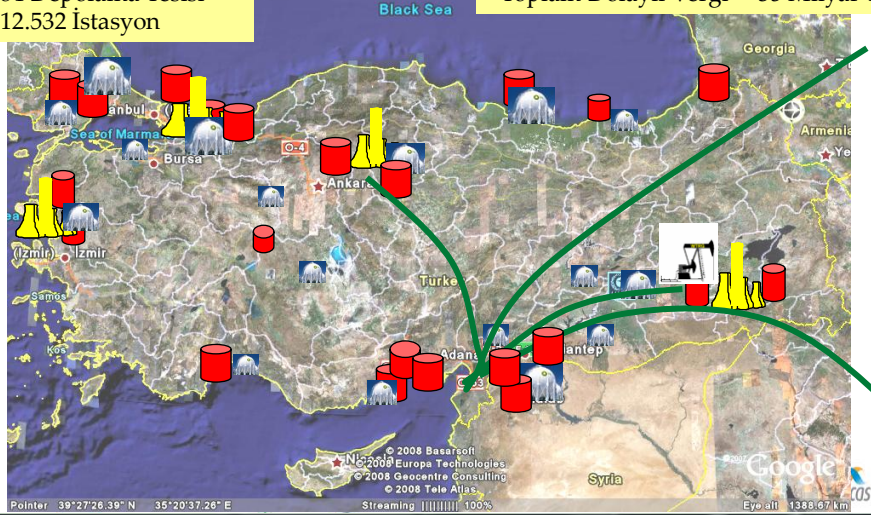

Türkiye Petrol Sektörü

PETDER
PETROL SANAYİ DERNEĞİ

- 4 Rafineri (tek şirket)
- 51 Dağıtıcı
- 84 Depolama Tesisi
- 12.532 İstasyon

- Toplam İstihdam > 250.000
- Toplam Büyüklük ≈75 Milyar TL
- Toplam Dolaylı Vergi > 35 Milyar TL

Serbest Piyasa Yapısı Sektöre ve Türkiye'ye Büyük Kazanımlar Sağlamıştır

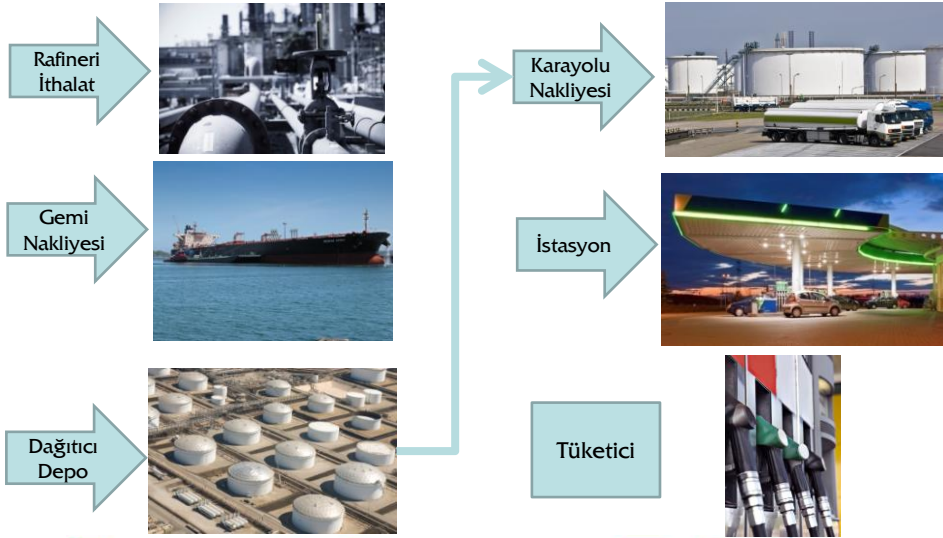
PETDER
PETROL SANAYİ DERNEĞİ

- 1 Ocak 2005 den bugüne kadar petrol sektöründe toplam **10 Milyar TL**'nin üzerinde yatırım hareketi olmuştur.
- Vergi gelirlerinde son beş yılda toplam **33 Milyar TL**'nin üzerinde artış sağlanmıştır.
- Petrol Piyasası, yerli ve yabancı sermaye girişleri / yeni yatırımlar için diğer enerji piyasalarına önemli ve olumlu bir örnek oluşturmuştur.

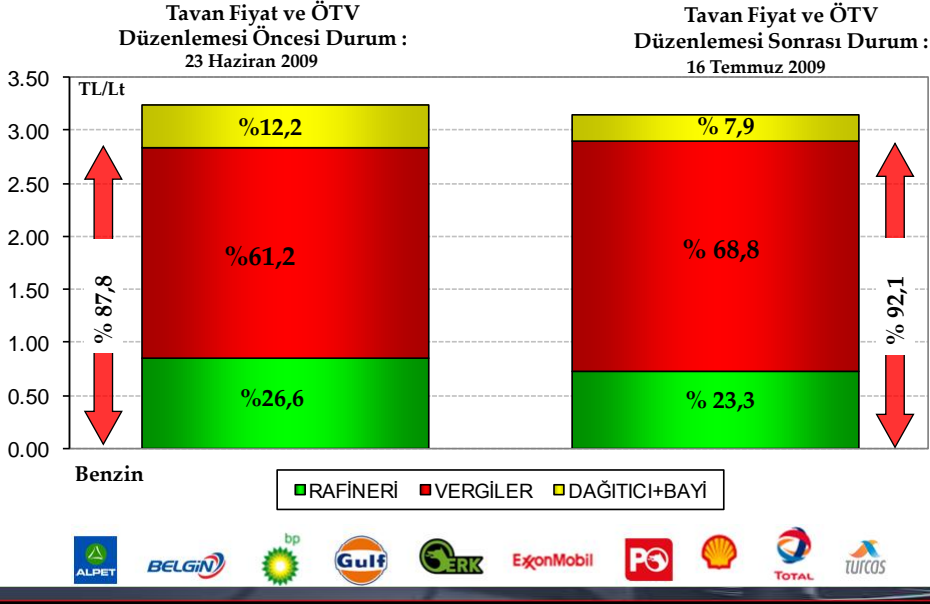
Akaryakıt Dağıtım Zinciri

PETDER
PETROL SANAYİ DERNEĞİ

Vergiler ve Ürün Fiyatı, Tavan Pompa Fiyatının En Büyük Bölümünü Teşkil Eder

PETDER
PETROL SANAYİ DERNEĞİ

Tavan Fiyat İle Gerçekleşen Piyasa Fiyatı Farklıdır. REKABET YOĞUNDUR.

PETDER
PETROL SANAYİ DERNEĞİ

ALPET BELGIN bp Gulf ERK ExxonMobil PG Shell TOTAL TURCOS

Avrupa Petrol Piyasaları İle Farklılıklarımız

PETDER
PETROL SANAYİ DERNEĞİ

- **VERGİ:** Türkiye’de vergiler Avrupa’dan yüksektir.
- **ULUSAL STOK :** Türkiye’de dağıtıcılar 20 günlük stok tutmak zorundadır.
- **KREDİ FAİZ ORANLARI :** TL faiz oranları €’ya göre yüksektir.
- **RAFİNERİ ALIMLARINDA FARKLILIK:** Avrupa’da
  - Fiyatta çeşitlilik ve fırsatlar vardır.
  - Vade uzundur.
  - Vergi peşin ödenmez.

SONUÇ : TÜRKİYE’YE ÖZGÜ YÜKSEK FİNANSMAN GİDERİ

- Dağıtıcı, Türkiye’de ürünü rafineriden standart bir fiyatla vergili ve peşin almaktadır.

Türkiye’de dağıtıcı ve bayinin finansman yükü benzinde litre başına 8- 9 Kuruşu (4 Euro Cent) bulmaktadır .

ExxonMobil

Avrupa Petrol Piyasaları İle Farklılıklarımız

PETDER
PETROL SANAYİ DERNEĞİ

- **İTHALAT VE İKMAL YAPISI:**
  - İthalat işlemleri Türkiye’de 15 - 20 gün, Avrupa’da ise bir gün içerisinde tamamlanmaktadır.
  - Büyük bir ülke olan Türkiye’de sadece 4 rafineri vardır; Avrupa’da daha fazla sayıda rafineri olup tüketim noktalarına yakındırlar. Akaryakıt, uzun mesafelere boru hatları ile taşınır. Türkiye’de ise 965 Km yi bulan karayolu taşıması vardır. Karayolu taşıması pahalıdır.
- **DAĞITIM VE BAYİ YAPISI:**
  - Türkiye’de bayi ve dağıtıcı ayrı tüzel kişilerdir. Avrupa’da dağıtıcılara ait istasyonlar yaygındır; yani tek kar merkezi uygulaması söz konusudur.

ExxonMobil

Avrupa Petrol Piyasaları İle Farklılıklarımız

PETDER
PETROL SANAYİ DERNEĞİ

Dağıtım sektörü yasalardan kaynaklanan yüklerin neden olduğu ek giderleri taşımaktadır :

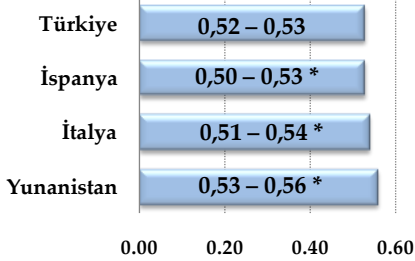
- Türkiye’de dağıtım operasyonu katı mevzuat nedeni ile verimsizleşmiştir.
  - Ulusal marker, ithalat güçlüğü, yazar kasa,...,vb.
  - Gereksiz ve çok sayıda testler, denetim yükümlülükleri
  - Aşırı düzenlenmiş piyasa yapısı, mevzuat ve bürokrasi yükleri
- İstasyon yatırım maliyetleri teknik mevzuat ve uygulamalar nedeni ile Avrupa’dan yüksektir.
  - İstasyon için gerekli arsa büyüklüğü,
  - Yüksek ruhsat ücretleri
- Yatırımlar açısından ticari ve hukuki risklerin yüksekliği.
- Haksız veya ölçsüz ceza uygulamaları.

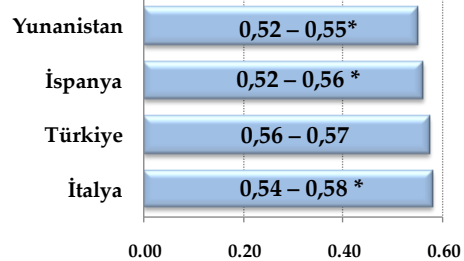
Vergisiz TAVAN Pompa Fiyatı Yakın Avrupa İle Paraleldir (Tavan Fiyat ve ÖTV Artışı Öncesi Durum)

PETDER
PETROL SANAYİ DERNEĞİ

Motorin Vergisiz Pompa Fiyatları (23.06.2009) €/Litre

95 Oktanlı Benzin Vergisiz Pompa Fiyatları (23.06.2009) €/Litre

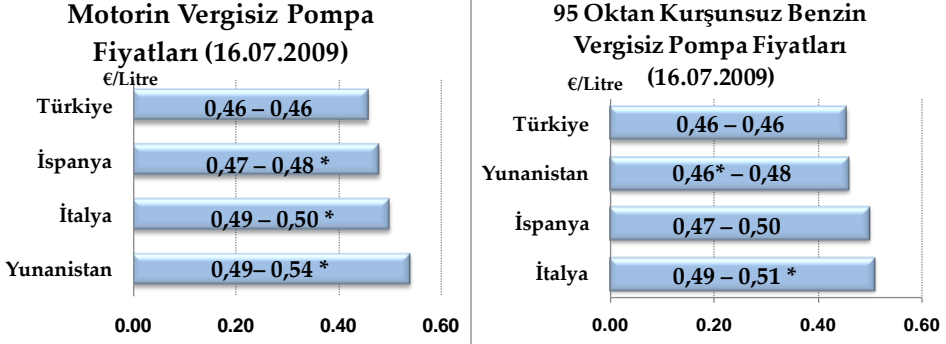
Yıldız (*) ile işaretli olan değerler için kaynak : www.energy.eu

Benzin ve Motorin fiyatları Yasanın 10. Maddesinde yer alan en yakın erişilebilir piyasalar ile tüm ek maliyetlere rağmen uyumludur.

Müdahale Sonrası Vergisiz TAVAN Pompa Fiyatı Yakın Avrupa'nın Altına Düşmüştür

PETDER
PETROL SANAYİ DERNEĞİ

Yıldız (*) ile işaretli olan değerler için kaynak : www.energy.eu

Müdahale sonrası Türkiye, tüm ek maliyetlere rağmen en yakın Akdeniz ülkelerinin gerisine düşmüştür.

SERBEST PİYASA NE DEMEKTİR ?

PETDER
PETROL SANAYİ DERNEĞİ

- 1- Yasa koyucu ve düzenleyici kurumlar serbest piyasa oluşumu için gerekli zemini hazırlar. Rekabeti sağlamak adına varsa, yapısal engelleri kaldırır, rekabeti bozucu girişimleri ve haksız rekabeti engeller.
- 2- Ticari uygulamalarda fiyat, vade, ürün cinsi ve promosyon dahil, her türlü çeşitlilikte tercih tüketici tarafından yapılır. Satıcılar tüketicilerin tercihlerini ve önceliklerini takip ederler. Ticari çeşitlilik yarış getirir ve tüketici bundan yararlanır.
- 3- Ticaret çok detaylı ve çeşitli uygulamalar içerir. Bunlar tek satırlık standart bir formül içine alınamaz. Alınır ise bu serbest piyasa olmaz.

Türkiye'deki durum ise:

- Petrol piyasasında Rekabet Kurumunun işaret ettiği yapısal engeller duruyor!
- Tespit edilmiş rekabeti bozucu eylem yok!
- Piyasada dağıtım kanadında yeterli oyuncu var, giriş ve çıkışlar serbest. Yoğun rekabet yaşanıyor.
- Ama fiyatlar yüksek diye müdahale var. Gerçekte ise fiyatlar yüksek değil.

Dağıtım sektörünün ciro üzerinden net bilanço karı %1-3 seviyesindedir. Bu düzey bir çok sektörden daha düşüktür. Dağıtım sektöründe aşırı bir karlılık yoktur.

Tavan Fiyat Kararının Sonuçları

PETDER
PETROL SANAYİ DERNEĞİ

- Petrol Piyasası Kanunu ile oluşturulan serbest piyasa yapısı bozulmuştur. PİYASAYA MÜDAHALE EDİLMİŞTİR.
- Petrol Piyasası Kanunu hükümleri dışına çıkmıştır.
- Rekabet ortamına zarar verilmiştir.
- Sektör ve EPDK arasındaki güven ortamı zarar görmüştür.

Tavan Fiyat Uygulamasının Sonuçları

PETDER
PETROL SANAYİ DERNEĞİ

- Fiyat formülü Ülke gerçeklerinden tamamen uzak olup dağıtım zincirinin tüm halkalarını içermemektedir.
  - Rafineri ve nakliye unsurları formülde dikkate alınmadığı için ikmal sorunlarının yaşanması kaçınılmazdır.
  - Dağıtıcı ve bayiler, önemli büyüklükte ticari kayıplar yaşamaktadır.
  - Rafinerilere uzak bayiler ile küçük ölçekli bayi ve dağıtıcılar iflas noktasına gelecektir.
- Kaçak ve kayıtdışı faaliyetler artacaktır.
- Karar, petrol piyasası mevzuatı ve AB uyum süreci ile uyumsuzdur.

Tavan Fiyat Kararı Hukuki Temelden Yoksundur.

PETDER
PETROL SANAYİ DERNEĞİ

Petrol Piyasası Kanunu Madde 10:

...

Ancak, petrol piyasasında faaliyetleri veya rekabeti engelleme, bozma veya kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran veya doğurabilecek nitelikte anlaşma veya eylemlerin piyasa düzenini bozucu etkiler oluşturması halinde, gerekli işlemlerin başlatılmasıyla birlikte, her seferinde iki ayı aşmamak üzere, faaliyetlerin her aşamasında, bölgesel veya ulusal düzeyde uygulanmak için taban ve/veya tavan fiyat tespitine ve gerekli tedbirlerin alınmasına Kurum yetkilidir.

...

Kanun EPDK'ya ancak bu koşulların oluşması halinde tavan fiyat uygulama yetkisi vermiştir. Bu koşullar oluşmamıştır.

Tavan Fiyatın Rekabete Etkisi Hakkında Görüşler :

PETDER
PETROL SANAYİ DERNEĞİ

Rekabet Kurumu Kararı 24 Temmuz 2008 :

... "en yakın erişilebilir dünya fiyatlarını" dikkate alması zorunluluğunun ne anlama geldiği, bunun %100 bir uyuma mı işaret ettiği yoksa kısmi bir uyumun yeterli görülüp görülmeceği hususları giderek daha da önem kazanmaktadır. Ancak, fiyat regülasyonu çerçevesinde teşebbüslerin fiyatlarına müdahale edilmesinin, orta ve uzun dönemde rekabetçi sonuçlar elde edilebilmesi bakımından tercih edilir bir yol olmadığı açıktır. Bu nedenle, rekabetçi bir fiyatlandırma yaratılabilmesi için asıl gerekli olan, rafinaj pazarının rekabetçi bir yapıya kavuşturulması ve gerek ithalat gerekse yeni rafinaj yatırımlarının önündeki engellerin kaldırılmasıdır.

Tavan Fiyatın Rekabete Etkisi Hakkında Görüşler

PETDER
PETROL SANAYİ DERNEĞİ

TAVAN FİYAT UYGULAMASI REKABETE ALTERNATİF OLABİLİR Mİ ?

Prof. Dr. Erdal Türkkan

www.rekabet.gov.tr

...

“Tavan fiyat uygulamasının serbest piyasa mantığı ile bağdaşmadığı açıktır. Özellikle krizin yarattığı güvensizlik ortamında bu etkinin çok ciddiye alınması gerekir. Bu nedenle tavan fiyatı uygulamasına karar verecek düzenleyicilerin bu uygulamanın getirilerini ve götürülerini çok dikkatli hesaplayarak hareket etmelerinde yarar vardır. Nihayet sorunları rekabeti etkinleştirmek yerine maksimum fiyat uygulamasına geçiş yoluyla çözüme eğiliminin artması, düzenleyici kurumların varlık nedeninin ve saygınlığının sorgulanmasına yol açabilecek bir “düzenleme başarısızlığı” olarak değerlendirilebilecektir.”

EPDK'nın Tavan Fiyat Uygulamasını Gerektirecek Bir Tespiti Yok

PETDER
PETROL SANAYİ DERNEĞİ

Av. Tuncay Songör,
Rekabet Kurulu Eski Üyesi ve İkinci Başkanı
Enerji Petrol Gaz Gazetesi, 15 Temmuz 2009, www.petroturk.com

...

Bu müdahale, istisnai bir şekilde uygulanması gereken bir müdahale olmalıdır. Esas olan serbest piyasada fiyatların kendiliğinden belirlenmesi. Kaldı ki bundan 9-10 ay önce Rekabet Kurumu'nun hazırladığı Akaryakıt Sektör Raporunda, **“Rakipler arasında rekabeti kısıtlayan, sınırlayan veya bozan bir anlaşma veya uyumlu eylemin olduğu kanaatine varamadım”**deniyor.

...

Rekabet Kurumunun zaten işi bu. **Kurumun böyle bir tespiti yokken ve EPDK da bu yönde bir araştırma yapmamışken, alınan bu kararın, 5015 sayılı yasanın kurguladığı usule uygun olmadığını düşünüyorum.** Biz rekabet hukukçuları olarak şunu da söyleriz; “Serbest piyasa koşullarına müdahale ile rekabeti tesis etmeye kalkarsanız olumlu neticelere ulaşamazsınız.

- PETDER, Petrol Sanayi Derneği olarak ülkemiz ve sektörümüz için müdahalelerden uzak, rekabeti daha da geliştirecek yapısal engellerin kaldırıldığı, haksız rekabet içerikli girişimlere yol vermeyen, hizmet ve ürün çeşitliliğinde yarışın önünü tıkamayan serbest bir piyasa tek hedefimizdir.
- Sektörün daha fazla yara almaması için iki aylık tavan fiyat uygulaması sonrasında serbest piyasa uygulamasına kesintisiz geri dönmelidir.

Teşekkürler...

